

รายงานความก้าวหน้า งวดที่ 2 (รอบ 12 เดือน)

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิต
ด้วยการแพทย์แผนไทย

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ) Health care model for elderly with hypertension
by using Thai traditional medicine

โดย ผศ. อัจฉา วารีย์ หัวหน้าโครงการ
หน่วยงาน คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ
วัน 12 เดือน พฤษภาคม ปี พ.ศ. 2564

บทคัดย่อ

โครงการ: รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย

หัวหน้าโครงการวิจัย: นางอชฌา วารีย์

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อหารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุน อุปสรรคในการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อรูปแบบการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงจำนวน 15 คน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ได้แก่ ผู้ดูแลหลัก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พยาบาลวิชาชีพในรพ.สต. และผู้นำชุมชน จำนวน 51 คน กระบวนการวิจัยอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้วิจัย ผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง และผู้ที่เกี่ยวข้องเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการบันทึกภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) แบบสัมภาษณ์การดูแล/จัดการสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง แบบสัมภาษณ์การรับรู้อาการเตือน โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน และการจัดการภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย ซึ่งแบบสัมภาษณ์การดูแล/จัดการสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง แบบสัมภาษณ์การรับรู้อาการเตือน โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน และการจัดการภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง และแบบประเมินความพึงพอใจ ผ่านการตรวจความตรงทางเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่า CVI=0.96, 0.99 และ 0.96 ตามลำดับ ตรวจสอบค่าความเที่ยงของเครื่องมือ โดยนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ซึ่งแบบสัมภาษณ์การดูแล/จัดการสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง ได้ค่าสัมประสิทธิ์كرونบัคแอลฟาเท่ากับ 0.88 แบบสัมภาษณ์การรับรู้อาการเตือน โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน และการจัดการภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง คำนวนค่าความเที่ยงโดยใช้ KR 20 ได้เท่ากับ 0.98 ระยะเวลาการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม 2563 ถึง พฤษภาคม 2564 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการตีความ สรุปประเด็น และสร้างรูปแบบ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติแจกแจงความถี่ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการหารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทยมี 4 ระยะคือ 1. “สารัตถะการแพทย์แผนไทย” 2. “ใส่ใจทวนซ้ำ เน้นย้ำ จำเข้าใจ” 3. “สร้างเสริมกำลังใจปฏิบัติให้ต่อเนื่อง” 4. “เฟื่องฟูผลออกดอกผล จนแข็งแรง” โดยการส่งเสริมความสามารถผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงในการดูแลสุขภาพตนเองคือ นำผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการที่เปลี่ยนแปลง มีการให้ข้อมูลทุกระยะ ใช้การสอน การสร้างแรงจูงใจ และการสนับสนุนทางสังคม มีกลยุทธ์คือ สร้างการมีส่วนร่วม สร้างการยอมรับและไว้วางใจ การสร้างเสริมพลังอำนาจ การทำกลุ่มสะท้อนคิด เป็นเพื่อนรับฟังปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือ ความเข้มแข็งของชุมชน แรงสนับสนุนจากครอบครัว การช่วยเหลือกันในกลุ่มตัวอย่าง การรับรู้ประโยชน์ของผู้สูงอายุ และคำชมเชย กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทยในระดับมากที่สุด และแบบสัมภาษณ์การดูแล/จัดการสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงแบบสัมภาษณ์การรับรู้การเตือน โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน และการจัดการภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง

ระดับความดันโลหิต Systolic blood pressure (SBP) diastolic blood pressure (DBP) น้ำหนัก รอบเอว และดัชนีมวลกาย หลังการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย น้อยกว่าก่อนการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.00$

การดูแล/จัดการสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง ก่อนใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย เท่ากับ 80 (S.D. = 11.71) หลังใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย เท่ากับ 104.8 (S.D. = 2.78) ซึ่งคะแนนหลังการใช้มากกว่าก่อนการใช้รูปแบบดูแลสุขภาพตนเองผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=8.04$, $p = .000$)

ค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้การเตือน โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน และการจัดการภาวะแทรกซ้อน ของภาวะความดันโลหิตสูง ก่อนใช้รูปแบบฯ เท่ากับ 12.26 (S.D.=4.97) หลังใช้รูปแบบฯ เท่ากับ 22.53 (S.D. = 1.64) ซึ่งคะแนนหลังการใช้มากกว่าก่อนการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-9.03$, $p = .000$)

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูงด้วยการแพทย์แผนไทยในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ผู้นำชมรมผู้สูงอายุ และบุคลากรด้านสุขภาพในตำบลบ้านท่าข้ามควรมีส่วนร่วมในการคงไว้ซึ่งศักยภาพการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง การแพทย์แผนไทย

